İBRET-İ‘TİBÂR (1)

"Andolsun, onların öykülerinde, akıl sahipleri için ibret vardır." (Yûsuf: 111), "*Kuşkusuz, hayvanlarda da sizin için ibret vardır."*
(Nahl: 66, Mü'minûn: 21), "
Kuşkusuz, saygılı olanlar için bunda bir ibret vardır."
(Nâzi‘ât: 26),
"Kuşkusuz gözleri olanlariçin bunda bir ibret vardır."
(Âl-i İmrân: 13), "
Allah, geceyi ve gündüzü çevirir
(birbirinin ardından götürüp getirir)
. Kuşkusuz gözleri olanlar için bunda bir ibret vardır."
(Nûr: 44)

Bu âyetlerde, anlatılan olaylarda, sağduyu sahipleri için ibret bulunduğu vurgu-lanmaktadır. *İbre t: ‘abr*
kökünden gelir.
'Abr:
bir halden bir hale geçmek de-mektir.
‘Ubûr
ise yüzerek veya herhangi bir araçla suyu geçmek anlamına gelir. Gözden akan yaşa da
‘abre
denilir. Yine bu kökten gelen ibâre, konuşanın ağzından çıkıp havayı geçerek dinleyenin kulağına giren sözdür.
'Abrî
de ırmak kıyısında biten ota denilir.

'Âbiri sebîl: yoldan geçen yolcudur. *Ta'bîr* de ru'yanın görün-tü-sünden, içyüzüne, asıl ifade ettiği anlama geçmektir: "*Ey cemâat, eğer gerçekten yorumcular iseniz, benim bu rü'yâmın yorumunu yapınız.”*
(Yûsuf: 43), "
Ey göz
(akıl)
sâhipleri ibret alın."
(Haşr: 2)
âyeti de insanlara, i'tibâr etmelerini emretmektedir
. i'tibâr
görülüp bilinene dik-katle bakıp ondan görülmeyen veya bilinmeyen bir sonuca varmak

demektir. İşte İslâm Hukukundaki kıyâsın anlamı budur:

Bilinen bir şeyden, benzeri olan bir bilinmeyeni bilmek. Başka bir deyimle *i'tibâr: iki bilgiyi hatırlamaktan, üçüncü bir bilginin doğmasıdır.*
Eğer zihin işlemi sadece iki bilgiyi hatırlar, fakat bunlardan üçüncü bir bilgi doğmazsa bu işleme *i'tibâr*
değil,
težekkür
denilir.
Nażar
ve
tefekkür
ise üçüncü bir bilginin doğmasını istemektir. Üçüncü bir bilginin doğmasını istemeyen kimse *nâżır*
ve
mütefekkir
(araştırıcı ve düşünür) değildir. O halde her
mütefekkir
(düşünür
), mütežekkirdir
(anımsayıp öğüt alan, ders çıkarandır)
;
fakat her
mütežekkir, mütefekkir
değildir.

Kur'ân-ı Kerîm, sağduyu sahiplerini, evrendeki olayları düşünüp bunlardan ibret almaya yöneltmektedir: "*Göklerde ve yerde nice âyet var ki onların yanından yüzlerini çevirerek geçerler."* (Yûsuf: 105) âyeti, göklerde ve yerde bulunan âyetlerin, ibret verici olayların yanından, düşünmeden, hiç ibret almadan geçen insanları kınamaktadır.

(devamı yarın..)